

Individuele beroepsopleiding in de onderneming

Onderzoek naar de effectiviteit van de maatregel

Rekenhof, januari 2021

1

Inhoud

1. Beleid en aanleiding tot de audit
2. Invalshoek van de audit
3. Beleid
4. Doelgroepenbeleid
5. Invulling vacatures
6. Competentieversterking
7. Verloop IBO
8. Werk na IBO
9. Algemene conclusies
10. Aanbevelingen

Beleid en aanleiding tot audit

- IBO-maatregel
 - Een vorm van werkplekleren, gericht op competentieversterking voor openstaande vacature
 - Opleidingsplan om competentiekloof te dichten
 - Werkgever verzorgt opleiding op werkvloer (4-26/52 weken) en betaalt maandelijks premie aan VDAB
 - Tijdens IBO behoudt cursist uitkering en krijgt premie VDAB
 - Werkgever MOET cursist na opleiding arbeidsovereenkomst geven voor minimaal duur IBO
- Succeseffecten volgens beleid en studies
 - Hogere participatie kansengroepen
 - Snellere invulling knelpuntvacatures
 - Duurzame tewerkstelling
 - WinWin voor werkgever en werkzoekende:
 - Voor werkzoekende: laagdrempelig instrument om competenties te versterken, ervaring op te doen en kansen op werk te vergroten.
 - Voor werkgever: goedkope opleiding op maat van een nieuwe medewerker en snelle invulling openstaande vacature.

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

3

3

Invalshoek van de audit

- Onderzoeksvragen Rekenhof
 - Heeft overheid concrete IBO-doelstellingen bepaald en effecten IBO geëvalueerd?
 - Vult IBO vacatures in waarvoor werkgever geen kandidaat vindt?
 - Versterkt IBO competenties werkzoekenden?
 - Leidt IBO tot duurzame tewerkstelling voor beoogde werkzoekenden?
- Onderzoek Rekenhof
 - 14.846 IBO-dossiers uit 2015 en tewerkstellingsgegevens tot eind 2017
 - Webenquête (mei 2018) bij werkgevers en cursisten van IBO tussen 01/07/2016 en 30/06/2017: 3.523 werkgevers en 3.926 cursisten antwoordden
 - Vergelijking van de resultaten van de audit met die van de interne evaluatie van de hervorming van IBO door de VDAB (2020)
 - Brief 28/10/2020 aan Vlaamse minister van Werk en Sociale Economie – antwoord 27 november 2020

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

4

4

Beleid (1)

- Beleidsdoelstellingen
 - Tot 2014 – kwantitatief (meer cursisten en meer uitstroom naar werk)
 - Vanaf 2014 – klantgerichte aanpak, passende opleiding, competenties)
 - Regering 2014-2019 en hervorming 2018: aankondiging IBO-plus voor kwetsbare werkzoekenden + verdubbeling aantal IBO
 - Regering 2019-2024: invullen vacatures, werkzaamheid van kwetsbare werkzoekenden (ouderen, kortgeschoolden, personen geboren buiten de EU en personen met een arbeidshandicap)

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

5

5

Beleid (2)

- Doelstellingen van de hervorming van IBO in 2018
 - Verbetering van het gebruik van IBO
 - Verdubbeling aantal IBO
 - Stijging van het aantal IBO-plus en deelname van kwetsbare werkzoekenden
 - Verhoging van het aantal cursisten uit kansengroepen
 - (Vermindering van het relatief aandeel hogeschoolden)
 - Kortere duurtijd van de opleiding
 - Sectorale provinciale organisatie en betrekken van meer partners om het doelpubliek beter te bereiken (en dat in kaart brengen en evalueren)
 - IBO als competentiegerichte maatregel te versterken: van 'productiviteitspremie' naar 'kosteloze opleiding met premie'
 - Financiële hervorming – budgetneutraal

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

6

6

Beleid (3) –Bevindingen

- Ook na 2014 bleef het beleid streven naar uitbreiding IBO, naar invulling van (knelpunt)vacatures en meer deelname van kansengroepen en kwetsbare werkzoekenden
- Uitdagingen voor IBO waren gekend
 - Veel voortijdige stopzettingen van IBO, relatief weinig laaggeschoolde IBO en relatief weinig kwetsbare werkzoekenden en kansengroepen
- Weinig aandacht voor evaluatie
 - VDAB evalueert niet systematisch effecten qua doelbereik, competentieverwerving en tewerkstelling, maar ook niet de personeelsinzet
 - VDAB noch beleid maakten overzicht van financiële en maatschappelijke kosten en opbrengsten van IBO
- Hervorming 2018
 - Werkgeversvoordeel groter bij IBO met hoger basisloon
 - Financiële hervorming was nadelig voor cursisten (doel = totaal inkomen van 80% van het gemiddeld gewaarborgd minimummaandinkomen van 1.323,92 euro)

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

7

7

Beleid (4) –Bevindingen

- Hervorming was niet budgetneutraal: aandeel Vlaamse overheid nam toe en aandeel bedrijven daalde na 2018

	2015	2016	2017	2018	2019	Gemiddeld
Opbrengsten/ Ontvangsten						
Bijdragen van bedrijven IBO	71,2%	72,7%	70,5%	69,5%	56,1%	68,7%
Middelen uit Vlaamse begroting	25,8%	23,6%	23,6%	25,2%	37,2%	26,5%
Europese middelen	2,9%	3,7%	5,8%	5,0%	6,5%	4,7%
Andere	0,0%	0,0%	0,1%	0,2%	0,2%	0,1%
Belangrijkste kosten/Uitgaven						
Sociale prestaties	74,3%	75,3%	71,9%	72,5%	65,5%	72,3%
Activiteiten begeleiding	13,2%	12,1%	13,7%	15,1%	18,0%	14,2%
Indirecte personeelsinzet VDAB	10,2%	9,9%	12,3%	8,9%	13,8%	10,9%

- Vanaf 2018 daling inkomsten en uitgaven door minder cursisten
- In 2019 was het aantal cursisten t.o.v. 2017 gedaald met 26,2%, de uitbetalingen aan cursisten met 37,0%, en de bijdragen van bedrijven met 45,0%.
- 90% kosten naar standaard IBO, 10% naar IBO-plus (CIBO & GIBO)
- Het aandeel van kwetsbare groepen nam licht toe doordat de daling van de aantallen kleiner was dan die van de niet-kwetsbare groepen, dus niet omdat er meer mensen werden bereikt.

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

8

8

Doelgroepenbereik

- Profiel cursisten
 - 2015: 14.846 cursisten (92,7% standaard / 2,9% CIBO / 4,5% GIBO)
 - 2016-2017: 15.137 cursisten (90,9% standaard / 3,8% CIBO / 5,2% GIBO)

	Werkzoekenden VDAB 2015		IBO 2015		Vertegenwoord igingsgraad 2015	IBO 2016-2017 (webenquête)	
<25	46.004	20%	7.508	51%	256%	7.460	49,3%
25-39	80.760	35%	5.444	37%	106%	7.500	49,5%
40-54	65.233	28%	1.715	12%	41%		
>55	40.931	18%	179	1%	7%	177	1,2%
Kortgeschoold	106.269	46%	4.365	29%	64%	4.494	29,4%
Middengeschoold	83.196	36%	7.356	50%	139%	7.297	48,2%
Hooggeschoold	43.463	19%	3.125	21%	113%	3.346	22,1%
Autochtoon	173.551	75%	12.922	87%	117%	12.872	85,0%
Allochtoon	59.376	25%	1.924	13%	51%	2.265	15,0%
Arbeidshandicap	32.068	14%	1.221	8%	60%	1.402	9,3%
Geen arbeidshandicap	200.860	86%	13.625	92%	106%	13.735	90,7%
Totaal	232.927	100%	14.846	100%		15.137	100,0%

- Relatief veel jongeren en middengeschoolden; relatief weinig kortgeschoolden, personen met arbeidshandicap of migratieachtergrond en ouderen
- Na hervorming: aandeel hooggeschoolden van 22,9% in 2017 naar 17,4% in 2019; kortgeschoolden van 29,8% tot 34,6%; PmAH van 10,4% naar 11,4%

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

9

9

Invulling vacatures (webenquête)

- 56,4% IBO-vacatures stond minder dan een maand open
- 35,7% van de vacatures werd niet publiek bekendgemaakt
- 1/10 werkgevers vond IBO niet nodig voor vacature-invulling
- Motivatie werkgever voor 55% níét urgentie of moeilijke invulling vacature, wel financiële steun (73,8%), nood extra opgeleide werknemers (63,4%)of goedkope proefperiode (49,0%)
- Ruim helft werkgevers zou kandidaat sowieso aangeworven hebben
- Motivatie cursisten: nood aan werk of op vraag werkgever, vaker dan behoefte aan competentieversterking
- Vooral sectoren bouw en hout en industrie gericht op knelpuntopleidingen, GIBO-cursisten, kansengroepen minder toegeleid naar knelpuntberoepen
- VDAB hecht voor IBO weinig belang aan knelpuntberoepen of-vacatures

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

10

10

Competentieversterking (webenquête)

- Vaststelling competentiekloof: summier interne VDAB-richtlijnen, niet gedocumenteerd in IBO-dossiers
- Perceptie competentiekloof en opleidingsplan:
 - Werkgevers zagen vaker kloof (6/10) en een tekort aan technische vaardigheden (3/4) en vonden opleidingsplan meer op maat (7/10), maar gaven toe dat begeleiding minder aangepast was voor enkele kansengroepen
 - Cursisten (vooral langdurig werkzoekenden, kortgeschoolden en jongeren) ervoeren minder een tekort aan technische vaardigheden (1/2) en vonden het plan onvoldoende op maat (2/10)
- IBO ook vaak voor verwerving algemene vaardigheden of werkplekkennis
- Perceptie over de begeleiding door VDAB:
 - Werkgevers positief (>7/10) over VDAB-begeleiding, cursisten minder
 - Doelgroepen rapporteerden een actievere begeleiding van VDAB: ouderen, personen met een migratieachtergrond, kortgeschoolden, personen met een taalachterstand en cursisten toegeleid door de VDAB
- Werkgevers gaven cursisten vaak dezelfde begeleiding (6/10) en job (3/10) als andere werknemers van het bedrijf

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

11

11

Verloop IBO

- 3/10 IBO stopgezet, vooral om ongunstige redenen

		Aantal	%
Standaard IBO	Stopgezet	3.877	28,2%
CIBO	Stopgezet	154	36,0%
GIBO	Stopgezet	156	23,6%
Alle IBO	Stopgezet	4.188	28,2%

- Ongunstige stopzettingen het hoogst bij CIBO (33,2%), kortgeschoolden (34,6%) en personen met een arbeidshandicap (30,8%)
- Duur van de IBO bedraagt gemiddeld 17 weken
 - Bij CIBO 1,2 weken en bij GIBO 5,5 weken langer
 - Verlenging van de voorziene duur was niet efficiënt
 - Interne evaluatie van maart 2020 bevestigt de grootteorde van deze duurtijden; duur IBO-plus ligt ts de vroegere CIBO en GIBO in
- IBO voor knelpuntberoepen is niet succesvoller als de andere IBO
- VDAB registreert redenen stopzettingen niet uniform en vanuit het standpunt werkgever
- Succesvolle IBO waren beter begeleid
 - Vaststelling competentiekloof, aangepast opleidingsplan, meer een coach, meer geïnformeerd, rol van VDAB bij conflicten

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

12

12

Werk na IBO (1)

- VDAB gegevens over 14.846 IBO-cursisten en 10.719 cursisten met opleidingsstage + Dimonagegevens tot eind 2017
 - Opleidingsstage is ook werkplekleren en betreft kwalificerende opleidingen; cursisten lopen onbetaald stage in een bedrijf; geen aanwervingsverplichting
- Twee jaar *na de opleiding* zijn 82% van de IBO-cursisten werkzaam en 75% van de opleidingsstagiairs, na 30 maanden resp. 83% en 80%.

	1 md	3 md	6 md	12 md	18 md	24 md	30 md
IBO Totaal	10.010	11.534	11.869	12.023	12.116	12.196	6.316
	67,4%	77,7%	80,0%	81,0%	81,6%	82,2%	83,1%
OPL	3.575	4.966	5.819	6.921	7.650	8.048	4.656
	33,4%	46,3%	54,3%	64,6%	71,4%	75,1%	79,9%

- Beoordeling van werkzaamheid na IBO
 - VDAB volgt tewerkstelling gestopte IBO-cursisten niet op, daardoor is succes IBO overschat
 - Bij IBO is tewerkstelling pas duurzaam vanaf einde verplichte tewerkstelling!
 - Ook na gunstig einde IBO werkte maar 91% op eind verplichte periode
 - VDAB beschouwt het volgen van IBO als uitstroom naar werk

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

13

13

Werk na IBO (2)

- Gunstig einde IBO is cruciaal voor succes IBO en leidt tot meer dan 2 jaar na de voorziene verplichte tewerkstelling 20% meer tewerkstelling!

	0 md	3 md	6 md	12 md	18 md	24 md	30 md
Gunstig	10.338	10.202	10.119	10.027	9.802	6.318	1.473
	91,00%	89,80%	89,00%	88,30%	87,70%	87,40%	88,00%
Ongunstig	758	1360	1678	1991	2164	1788	689
	22,00%	39,20%	48,40%	57,60%	62,70%	65,40%	64,50%

- Resultaat CIBO en GIBO was globaal positief voor duurzaam werk
 - Succesvolle CIBO-cursisten maar 4% minder succesvol dan standaard IBO
 - Succesvolle GIBO-cursisten startten even goed maar moesten daarna meer afhaken
 - Niet-succesvolle CIBO-cursisten eindigen na 24md op 66% werkzaamheid (=niet succesvolle standaard IBO. Ook de 49,5% werkzaamheid van de niet-succesvolle GIBO-cursisten is nog altijd hoger dan de gemiddelde werkzaamheid van 43,3% van personen met een arbeidshandicap in 2017.

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

14

14

Werk na IBO (3)

- IBO kon achterstand van sommige doelgroepen niet wegwerken:
 - Kort- en middengespoolden, personen met een arbeidshandicap en personen die niet werkten voorafgaand aan de IBO meer risico op ongunstig einde en minder kans op werk
- De kans op gunstig einde van IBO was kleiner in de sectoren Hout en bouw en Transport en logistiek dan in andere sectoren, maar beide hadden wel goede kans op duurzaam werk
- Personen met een migratieachtergrond en oudere werkzoekenden hadden gelijke kansen op gunstige IBO, maar toch minder kans op duurzaam werk
- Geslacht of knelpuntopleiding speelde geen rol in verloop IBO of kans op werk (tegenover OPL: meer kans op werk als knelpuntopleiding)

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

15

15

Algemene conclusies (1)

- **Beleid**
 - Beleid blijft belang hechten aan kansengroepen en kwetsbare werknemers en aan de afstemming van opleiding op werk en vacatures
 - De hervorming van IBO in 2018
 - Werkgeversvoordeel bleef groter bij IBO met hoger basisloon en de bijdragen waren minder kostendekkend ten nadele van de Vlaamse overheid
 - Was financieel nadelig voor cursisten, met minder motivatie en minder cursisten als gevolg
 - Leidde niet tot toename van kwetsbare werkzoekenden en kansengroepen
- **Bereik van doelgroepen met IBO**
 - IBO trok meer werkzoekenden met gunstig profiel aan (jongeren, middengespoolden)
 - Kansengroepen stroomden minder in, verwierven minder competenties, kenden meer stopzettingen, bleven minder aan werk
- **IBO voor invullen vacatures**
 - Voor algemene vacatures en niet vooral knelpunten

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

16

16

Algemene conclusies (2)

- Competentieversterking
 - De competentiekloof is niet altijd aangetoond, de opleidingsplannen zijn uitzonderlijk op maat en er is weinig overleg met cursist
 - Werkgevers zijn positief over de begeleiding door VDAB, cursisten minder
 - De intensievere begeleiding van kansengroepen strookt met beleid VDAB
- Werk na IBO
 - Succes IBO overschat doordat tewerkstelling alleen gaat over succesvol verlopen IBO (niet over stopgezette)
 - Gunstig einde IBO is cruciaal voor succes IBO en leidt tot meer dan 2 jaar na de voorziene verplichte tewerkstelling 20% meer tewerkstelling!
 - CIBO en GIBO: resultaat IBO op duurzaam werk positief
 - IBO kon achterstand van sommige doelgroepen, vooral kortgeschoolden en personen met een arbeidshandicap niet wegwerken

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

17

17

Aanbevelingen

- Het beleid en de VDAB kunnen
 - De toegang tot IBO bevorderen voor kansengroepen
 - De toegang tot IBO meer richten op knelpuntvacatures
 - De financiële incentives voor werkgevers en cursisten doelgerichter en evenwichtiger bijsturen
- De VDAB moet
 - Competentiekloofvaststelling optimaliseren en opleidingsplan meer op maat cursist en voor verwerving specifieke, technische jobvaardigheden
 - Vooral bij langdurig werkzoekenden en en kortgeschoolden meer afstemmen op verwachtingen kandidaat om de kans op een succesvolle IBO en daardoor de kans op duurzaam werk op langere termijn te verhogen
 - De instroom van kwetsbare werkzoekenden (= langdurig werkzoekenden en PmAH) bevorderen en zorgen voor kwalitatieve begeleiding (o.a. via VDAB, GTB en GOB)
 - De resultaat-indicatoren uniform registreren, oorzaken ongunstige stopzettingen en niet-duurzame tewerkstelling onderzoeken en de begeleiding van cursisten en werkgevers bijsturen

Individuele beroepsopleiding in de onderneming - effectiviteit van de maatregel

18

18